

MOKOMOJI PRIEMONĖ NR. 2:

Žmogiškoji Europos tvirtovės kaina

Migrantų ir pabėgėlių žmogaus teisių pažeidimai prie Europos sienų

Amnesty International

Kasmet tūkstančiai migrantų ir pabėgėlių stengiasi pasiekti Europą. Vieni nori stengiasi išsivaduoti iš slegiančio skurdo; kiti ieško prieglobsčio nuo smurto ir persekiojimo. Jų kelionė pilna pavojų. Manoma, kad nuo 2000 m. bandydami pasiekti Europą žuvo 23 000 žmonių.¹ O tie, kuriems pasiseka pasiekti Europos Sąjungos (ES) sienas, suvokia, kad ir čia nėra saugūs.

ES ir jos valstybės narės pastatė vis sunkiau įveikiamą tvirtovę, siekdamos, kad migrantai į ją nepatektų – nesvarbu, kokie jų siekiai, kad ir kokiomis beviltiškomis priemonėmis daugelis jų būtų pasirengę pasiekti valstybių narių krantus. Siekdama „apginti“ savo sienas, ES finansuoja sudėtingas priežiūros sistemas, teikia finansinę priemonę prie jos išorės sienų esančioms valstybėms narėms (pvz., Bulgarijai ir Graikijai), kad šios stiprintų savo sienas, taip pat įsteigė agentūrą, kad ši koordinuotų visos Europos pasienio apsaugą, prižiūrinčią ES sienas.

Pavienės valstybės narės pačios imasi drastiškų priemonių, kad sustabdytų nelegaliai atvykstančius asmenis. Migrantai ir pabėgėliai neteisėtai išsiunčiami iš Bulgarijos, Graikijos ir Ispanijos, neleidžiant jiems pasinaudoti prieglobsčio suteikimo tvarka ir dažnai tokiais būdais, kurie jiems kelia didelį pavojų. Su jais netinkamai elgiasi sienų ir krantų apsaugos pareigūnai. Be to, kai kurios valstybės narės naudoja ilgos trukmės areštą, kaip norinčiųjų patekti į Europą atgrasymo priemonę.²

Pabėgėlis yra asmuo, kuris iš savo šalies pabėgo dėl tvirtai pagrįstos persekiojimo baimės ir kurio šalies vyriausybė negali jo apsaugoti arba jo neapsaugos. **Prieglobsčio suteikimo tvarkos** paskirtis – nustatyti, ar asmuo atitinka teisinę pabėgėlio apibrėžtį. Kai šalis pripažįsta, kad asmuo yra pabėgėlis, jam suteikiama **tarptautinė apsauga**, kuri pakeičia jų kilmės šalies apsaugą.

Prieglobsčio prašytojas – asmuo, kuris savo šalį paliko siekdamas apsaugos, tačiau dar turi būti pripažintas pabėgėliu. Kol nagrinėjamas prieglobsčio prašymas, prieglobsčio prašytojai negali būti verčiami grįžti į kilmės šalį.

ES priemonės taiko ne tik savo teritorijoje, bet ir kaimyninėse šalyse. ES ir jos valstybės narės siekia sukurti buferinę zoną sudarydamos bendradarbiavimo susitarimus su kaimyninėmis šalimis, kurios joms padeda užkirsti kelią nelegaliai migracijai į Europą. Jos finansuoja migrantų priėmimo ir sulaikymo centrus šalyse, kuriose yra rimtų problemų, susijusių su sulaikytųjų galimybe naudotis prieglobsčio suteikimo tvarka, pvz., Turkijoje ir Ukrainoje.³ Jos sudaro readmisijos susitarimus su kilmės ir tranzito šalimis, kad į Europą atvykstančius asmenis būtų galima lengviau grąžinti atgal.

Mitai

Kai kas Europos Sąjungoje ir žiniasklaidoje bando vis griežtesnę migracijos politiką pagrįsti tuo, kad Europa turi susitvarkyti su didesniu pabėgėlių ir migrantų skaičiumi, negu jai turėtų priklausyti. Dažnai teigiama, kad didžioji dauguma nelegaliai į Europą atvykstančių asmenų yra ekonominiai migrantai.

Faktai

Dauguma pasaulio pabėgėlių nepalieka savo kilmės regionų. 2013 m. pabaigoje daugiausia pabėgėlių priėmusios šalys buvo šios: Pakistanas, Libanas, Jordanija, Turkija, Kenija, Čadas, Etiopija, Kinija ir JAV⁴.

Nuo krizės Sirijoje pradžios savo namus paliko daugiau kaip 2,8 mln. sirų, daugiau kaip pusė jų – vaikai⁵. Ieškodami apsaugos, iki 2014 m. balandžio mėn. pabaigos Europą pasiekė tik 96 000⁶. 2013 m. 48 proc. visų nelegaliai atvykusių asmenų ir 63 proc. visų nelegaliai jūra atvykusių asmenų atvyko iš Sirijos, Eritrėjos, Afganistano ir Somalio – konfliktų draskomų šalių, kuriose gausu žmogaus teisių pažeidimų⁷. Daugelis šias šalis paliekančių asmenų aiškiai bėga nuo paplitusio smurto ir persekiojimo ir iš pirmo žvilgsnio matyti, kad jiems reikalinga tarptautinė apsauga.

Šios priemonės, kurių veiksmingumas siekiant sustabdyti nelegalią migraciją į Europą, yra mažų mažiausiai abejotinos, sukelia žmonių kančias ir žūtis⁸. Kadangi saugesni keliai į ES užtverti, jie labiau stebimi ir juos saugo vis daugiau saugumo pajėgų, žmonės yra priversti rinktis vis pavojingesnius kelius ir kartais to pasekmės būna tragiškos. Moterys, vyrai ir vaikai skęsta jūroje ir dūsta sunkvežimiuose. Jie susiduria su smurtu prie ES sienų ir nepaisoma jų teisės siekti prieglobsčio. Bandantieji pasiekti ES užstringa tokiose šalyse, kaip kad Libija, Marokas, Ukraina ar Turkija, kur jų teisėms gresia pavojus. Šiose šalyse jie gali patirti milžinišką skurdą, neturi galimybių naudotis socialinėmis ir ekonominėmis teisėmis, arba jie patiria smurtą ar net kankinimus⁹.

Visos šios politikos priemonės ir metodai, taikomi ES viduje ir išorėje, taip pat prie jos sienų, šiame pranešime apibrėžiami sąvoka „Europos tvirtovė“.

Visas pranešimas; [The Human Cost of Fortress Europe \(„Žmogiškoji Europos tvirtovės kaina“\)](#) (žiūrėta 2015 m. gegužės 7 d.)

¹ Ši suma apskaičiuota remiantis žurnalistų pateiktais duomenimis, kaip projekto *The Migrants Files* („Migrantų bylos“) dalis, žr.: <http://www.journalismfund.eu/migrants-files> (žiūrėta 2015 m. gegužės 7 d.).

² Pavyzdžiui, ilgas ir be atrankos vykdomas areštas labai prastomis sąlygomis yra pagrindinė Graikijos migracijos kontrolės politikos ypatybė. Daugiau informacijos migrantų ir prieglobsčio prašytojų sulaikymo Graikijoje klausimais rasite čia: organizacija *Amnesty International*, *‘Frontier Europe: Human rights abuses on Greece’s border with Turkey’* (2013 m. liepos mėn.). 2014 m. kovo 20 d. Graikijos valstybinė teisės taryba paskelbė nuomonę, pagal kurią leidžiama migrantus sulaikyti neribotam laikui (Nuomonė Nr. 44/2014). Pagal šią nuomonę, kurią vėliau ministro sprendimu patvirtino Viešosios tvarkos ir piliečių apsaugos ministras, tuo atveju, jei sulaikytojo negalima grąžinti dėl to, kad jis per aštuoniolika mėnesių (maksimalus pagal ES teisę leidžiamas arešto išsiuntimo tikslais laikotarpis) atsisako bendradarbiauti su Graikijos valdžios institucijomis, jo areštas gali trukti daugiau kaip aštuoniolika mėnesių. Tai aiškus Europos Grąžinimo direktyvos (2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse) pažeidimas bei Graikijos tarptautinių įsipareigojimų dėl žmogaus teisių pažeidimas.

³ Pvz., žr.: *Jesuit Refugee Service* („Jėzuitų pabėgėlių tarnyba“), *‘No Other Option: Testimonies from Asylum Seekers Living in the Ukraine’* („Nėra kitos išeities: Ukrainoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų liudijimai“) (2011 m. birželio mėn.); Europos pabėgėlių ir tremtinių taryba (ECRE), *‘Detention of Migrants in Ukraine’* („Migrantų areštas Ukrainoje“) (2010 m. spalio mėn.); taip pat priėmimo ir išsiuntimo centrų steigimo Turkijoje projektą, pateikiamą [čia](#) (žiūrėta 2014 m. birželio 20 d.). Informacijos apie sulaikymo sąlygas Turkijoje rasite skirsnyje *‘Trapped in Transit’* („Užstrigę tranzito šalyje“). Apie Ukrainą informacijos rasite Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuro (UNHCR) straipsnyje *‘Ukraine as a country of asylum: Observations on the situation of asylum-seekers and refugees in Ukraine’* („Ukraina, kaip prieglobsčio šalis: pastabos apie prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių padėtį Ukrainoje“), 2013 m. liepos mėn.

⁴ UNHCR, *Global Trends 2013* („2013 m. bendros tendencijos“), 2014 m. birželio 20 d.

⁵ UNHCR *Syria Regional Refugee Response* („Atsakas į pabėgėlių iš Sirijos regiono antplūdį“), rasite [čia](#) (žiūrėta 2015 m. gegužės 7 d.).

⁶ Korespondencija elektroniniu paštu su UNHCR (2014 m. gegužės 20 d.).

⁷ FRONTEX 2014 m. metinė rizikos analizė, 2014 m. gegužės 14 d.

⁸ Kaip teigiama FRONTEX 2014 m. metinėje rizikos analizėje, 2013 m. į Europą nelegaliai atvykstančių asmenų skaičius padidėjo beveik 50 proc., palyginti su 2012 m.

⁹ Žr. organizacijos *Amnesty International* publikacijas: *“‘If an African dies here, no one cares” – abuses of migrants and refugees in detention in Libya’* („Jei čia miršta afrikietis, niekam tai nerūpi“, – areštuotų migrantų ir pabėgėlių engimas Libijoje) (2013 m. gruodžio mėn.); *‘Scapegoats of Fear: Rights of Refugees, Asylum-Seekers and Migrants Abused in Libya’* („Baimės atpirkimo ožiai: Libijoje engiamų pabėgėlių, prieglobsčio prašytojų ir migrantų teisės“) (2013 m. birželio mėn.); *‘Seeking Safety, Finding Fear: Refugees, Asylum seekers and migrants in Libya and Malta’* („Siekiamo saugumo, randame baimę: pabėgėliai, prieglobsčio prašytojai ir migrantai Libijoje ir Maltoje“) (2010 m. gruodžio mėn.); *‘SOS Europe: Human Rights and Migration Control’* („SOS Europa: žmogaus teisės ir migracijos kontrolė“) (2012 m. birželio mėn.); *‘Frontier Europe: Human Rights abuses on Greece’s border with Turkey’* („Pasienio Europa: žmogaus teisių pažeidimai prie Graikijos ir Turkijos sienos“) (2013 m. liepos mėn.); *‘An International Failure: the Syrian Refugee Crisis’* („Tarptautinė nesėkmė: Sirijos pabėgėlių krizė“) (2013 m. gruodžio mėn.); *‘Refugees in Bulgaria trapped in substandard conditions’* („Bulgarijoje normų neatitinkančiomis sąlygomis apgyvendinti pabėgėliai“) (2013 m. gruodžio mėn.). Taip pat žr.: *‘Ukraine as a country of asylum. Observations on the situation of asylum-seekers and refugees in Ukraine’* („Ukraina, kaip prieglobsčio šalis: pastabos apie prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių padėtį Ukrainoje“), 2013 m. liepos mėn. ir Raphi R. Rechitsky, *‘Refugee Migration to Ukraine and the Geopolitics Of Control At Europe’s Eastern Borders’* („Pabėgėlių migracija į Ukrainą ir kontrolės prie Europos rytinių sienų geopolitika“), 2013 m. balandžio 1 d., *Fahamu Refugee Legal Aid Newsletter*.